

Οι Τσάμηδες και η Ιστορική Αλήθεια – Οι Εξελίξεις Σήμερα

Γράφει ο Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης*

Ο πρωθυπουργός της Αλβανίας Έντι Ράμα σε πρόσφατη συνέντευξή του στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, εκτός των άλλων αναφέρθηκε και στο θέμα των Τσάμηδων λέγοντας: *«Ειλικρινά δεν πιστεύω ότι οποιοσδήποτε νουνεχής άνθρωπος θα διαφωνήσει με τη θέση ότι αυτοί οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να ταξιδέψουν και να επισκεφθούν την Ελλάδα ή ότι αυτοί και τα παιδιά τους πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν περιουσιακά δικαιώματα δια της δικαστικής οδού όπως κανονικά μπορεί κάθε ευρωπαϊός πολίτης».*

Το θέμα των Τσάμηδων, κυριαρχεί τα τελευταία χρόνια στην Αλβανική πολιτική σκηνή, λόγω της πίεσης που ασκεί το κόμμα αλλά και οι λεγόμενες Τσάμικες οργανώσεις, δημιουργώντας αλυτρωτικές αντιλήψεις στην Αλβανική κοινωνία, αλλά και μια αναθεωρητική διάθεση της Αλβανίας, με την στήριξη και υποστήριξη, ποιανού άλλου, μα της Τουρκίας φυσικά, που υποδαυλίζει και υποστηρίζει (παντοιοτρόπως) τέτοιες αντιλήψεις και ενέργειες κατά της Ελλάδος. Έτσι ας προσπαθήσουμε να αναλύσουμε το εν λόγω θέμα και να δούμε τις μεγάλες αλήθειες που αποκρύπτονται και τα μεγάλα ψέματα που αναδύονται.

ΑΛΒΑΝΙΑ

Η δημιουργία του Αλβανικού κράτους, σύμφωνα με τον καθηγητή Ιωάννη Μάζη απετέλεσε τον καρπό του ανταγωνισμού της Αυστροουγγαρίας, η οποία έχοντας μαζί με την Γερμανία επεκτατικές βλέψεις προς το γεωπολιτικό σύμπλοκο της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, επεδίωκε την ανάσχεση της σλαβικής καθόδου προς την Αδριατική και την Μεσόγειο, όπως και την ανάσχεση των αντιστοίχων επεκτατικών βλέψεων της Ιταλίας προς το αυτό γεωπολιτικό σύμπλοκο. Αλλά οι ιταλικές βλέψεις ελέγχου του στομίου της Αδριατικής απαιτούσαν, από πλευράς Ρώμης, τον έλεγχο της Κέρκυρας και της Αλβανίας, με σκοπό τον έλεγχο του άξονος Οτράντο – Αυλώνος, αλλά και της Νήσου Σάσσωνας, την οποία ονόμαζαν «Γιβραλτάρ της Αδριατικής», αλλά και των Διαποντίων Νήσων, με στόχευση τους εμπορευματικούς διαύλους. Ταυτόσημες, σχετικά με την Αδριατική και την Μεσόγειο, άρα και ανταγωνιστικές ήταν και οι βλέψεις της Σερβίας, που επεδίωκε προβολή ισχύος επί της Αλβανίας.

Τα σύνορα του κράτους της Αλβανίας καθορίστηκαν με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (17 Δεκ. 1913). Στο νεοσύστατο αλβανικό κράτος συμπεριελήφθη και τμήμα της Ηπείρου, το οποίο από τότε ονομάστηκε «Βόρειος Ήπειρος», τμήμα της οποίας είχε ήδη απελευθερωθεί κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο (1912-13) από τον Ελληνικό στρατό. Ο όρος «Βόρεια Ήπειρος» είχε έννοια πολιτική και διπλωματική, δηλώνοντας το τμήμα εκείνο του Ηπειρωτικού εδάφους «*το κείμενο εκείθεν της γραμμής, των δια του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας του 1913 καθορισθέντων Ελληνοαλβανικών συνόρων*» (Ευσταθιάδης, Κ., Μελέται διεθνούς δικαίου 1929-1959).

Η ελληνικότητα της Ηπείρου, ως τον ποταμό Γενούσο (Σκούμπι) προς βορρά, έχει αποδειχτεί από όλες τις αρχαιολογικές πηγές και κορυφαίους επιστήμονες, ξένους, όπως οι: V. Georgier, P. Levedue, E. Leppore, N. G. L. Hammond, F. Παραζογλου κ.α. αλλά και Έλληνες: Δ. Ευαγγελίδης, Φ. Πέτσας, Σ. Δάκαρης κ.α Με τις ενέργειες των Μεγάλων Δυνάμεων, παραχωρήθηκε στο Αλβανικό κράτος μια περιοχή (Βόρεια Ήπειρος), όπου έγινε καταφανής παράβλεψη των δημογραφικών στοιχείων, με την πλειοψηφία των κατοίκων να είναι Έλληνες, με ισχυρά εθνική συνείδηση και μάλιστα αυτόχθονες!!!! Παρά του ότι είχαμε διανύσει μισή περίπου χιλιετία κατοχής και εξισλαμισμών, η ενιαία Ήπειρος στις αρχές του 20^{ου} αιώνα εμφάνιζε Ελληνική πλειοψηφία. Σε τουρκική απογραφή του 1908, από τους 500.000 κατοίκους της Ηπείρου, οι 308.000 δήλωσαν Έλληνες Χριστιανοί. Ακόμη το 1914, η Διεθνής Επιτροπή Εθνολογικού Ελέγχου έδωσε στοιχεία που καταδείκνυαν την συντριπτική υπεροχή του Ελληνικού πληθυσμού (Μαλκίδης, Θ., ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ).

ΤΣΑΜΗΔΕΣ-ΤΣΑΜΟΥΡΙΑ

Η ιστορία ενός λαού εάν δεν τύχει του απαραίτητου σεβασμού μπορεί να στοιχειώσει τις γενιές που μέλλει να έρθουν. Ένας λαός με ιστορικό Αλτοχάιμερ δεν μπορεί παρά να οδηγηθεί σε επώδυνες περιπέτειες. Τσαμουριά ονομάζεται η περιοχή εκείνη της Ηπείρου, που εκτείνεται κατά μήκος της ακτής ανάμεσα στις εκβολές του ποταμού Αχέροντα και μέχρι το Βουθρωτό και ανατολικά μέχρι τους πρόποδες του όρους Ολύτσικας (Τόμαρος). Η περιοχή ταυτίζεται με τη Θεσπρωτία και ένα μικρό της τμήμα ανήκει σήμερα στην Αλβανία με κέντρο την κωμόπολη Κονίσπολη. Για την προέλευση της ονομασίας υπάρχουν πολλές εκδοχές. Η περισσότερο ανταποκρινόμενη στην πραγματικότητα φαίνεται να είναι η εκδοχή που κάνει λόγο για παραφθορά του ονόματος του ποταμού Θύαμις (Καλαμάς), με παραφθορά του με την πάροδο του χρόνου: Θύαμις, Θυάμις, Τσ(ι)άμης, δηλ. ο κάτοικος που βρίσκεται κοντά στον Θύαμη ποταμό, την Θυαμυρία (Θιαμουρία), την Τσ(ι)αμουριά. Στο ελληνικό τμήμα της Τσαμουριάς, δηλαδή στην Θεσπρωτία, ζούσαν το 1923 περίπου 20.000 μουσουλμάνοι που είχαν την αλβανική ως μητρική γλώσσα. Για την καταγωγή των Τσάμηδων υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις.

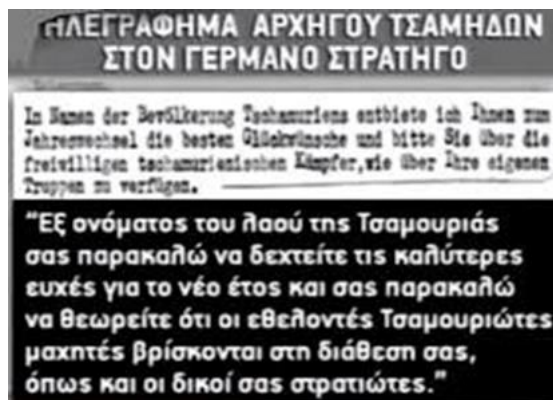
Οι Τσάμηδες, δεν ήταν μόνο Τουρκικής καταγωγής, ή Αλβανικής, αλλά προέκυψαν και από το γηγενές ελληνικό στοιχείο της Τσαμουριάς. Ειδικότερα, οι μεγάλοι Αλβανοί κτηματίες και οι Σπαχήδες (έφιπποι, μισθοφόροι) που είχαν εγκατασταθεί στη Θεσπρωτία από το 1700 εξαναγκάζονται να εξισλαμισθούν, για να διατηρήσουν τα τιμάρια τους, αξιοθέντες του τίτλου «Μπέη» κληρονομικά. Τούτους από ψυχολογικό εξαναγκασμό μιμήθηκαν και οι φτωχοί Έλληνες κολίγοι. Οι Τσάμηδες μουσουλμάνοι της Θεσπρωτίας ήταν απόγονοι και των ανωτέρω εξωμοτών. Ακόμη, μέρος του πληθυσμού της Ηπείρου, εξισλαμίστηκε (εκούσια ή ακούσια). Οι εξισλαμισμοί αυτοί έγιναν κυρίως στη νοτιοδυτική Ήπειρο και συνεχίστηκαν ως τα τέλη του 19ου αιώνα. Η μεταβολή αυτή δεν ήταν απότομη. Γράφει χαρακτηριστικά ο σπουδαίος ιστορικός και πολιτικός Σπυρίδων Λάμπρος (1851-1916): *«Πολλοί αυτών συνδιαλλάσσουν τις δύο θρησκείας, δίδοντας εις τα τέκνα δύο ονόματα, ένα μεν τουρκικό, που επιβάλλει ο μπάμης κατά τα θρησκευτικά έθιμα του ισλαμισμού, ένα δε χριστιανικό, διδόμενο από ιερέα Χριστιανό»*. Ωστόσο με την πάροδο του χρόνου οι εξισλαμισμένοι Έλληνες, αποκόπηκαν από τον κοινό εθνοφυλετικό κορμό και έγιναν φανατικότεροι μισέλληνες κι από τους ίδιους τους Τούρκους. Εξαντλητική μελέτη για την αναλογία εξισλαμισθέντων Ρωμιών μέσα στους Τσάμηδες μέχρι το 1913 δεν υπάρχει προς το παρόν. Βέβαιο είναι ότι ένα ποσοστό των αλβανόφωνων ή ελληνόφωνων ή διγλωσσών “Τούρκων” της Θεσπρωτίας είχαν προγόνους χριστιανούς. Ποιο ήταν το ποσοστό ακριβώς, δεν γνωρίζουμε, αποφαινεται στο εξαιρετικό βιβλίο του «Τσαμουριά», ο Αθαν. Γκότοβος, καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη (Παπαδόπουλος 1992, Παρόλας 2011), αρχικά η λέξη Τσάμηδες έχει γεωγραφικό περιεχόμενο και περιλαμβάνει τους κατοίκους μιας συγκεκριμένης διοικητικής περιοχής ανεξαρτήτως θρησκείας και καταγωγής. Αργότερα η λέξη συνδέθηκε με τους διγλωσσους (αλβανόφωνους / ελληνόφωνους) ή αλβανόφωνους της ίδιας περιοχής, ανεξαρτήτως θρησκείας. Το εθνοτικό περιεχόμενο του όρου Τσάμης (=αλβανικής εθνότητας μουσουλμάνος κάτοικος της Θεσπρωτίας) είναι μεταγενέστερη εξέλιξη. Σε ό,τι αφορά τη λαϊκή γλώσσα για τον προσδιορισμό της θρησκευτικής ταυτότητας στην περιοχή της Θεσπρωτίας (όπως και αλλού), επικρατούσε, τουλάχιστον μέχρι την Κατοχή, ο όρος Τούρκοι για την αναφορά σε Μουσουλμάνους, ανεξαρτήτως καταγωγής, γλώσσας και εθνότητας. Ο ίδιος προσδιορισμός είναι σε χρήση ακόμα και σήμερα από άτομα

της τρίτης ηλικίας που ζουν στην περιοχή». Εδώ να αναφέρουμε ένα ιστορικό λάθος της Ελλάδος. Από τον Δεκέμβριο του 1924 είχε ξεκινήσει (στο πλαίσιο της ανταλλαγής πληθυσμών), η μετακίνηση των Τσάμηδων στην Τουρκία, με παράλληλη εγκατάσταση Ελλήνων του Πόντου στη Θεσπρωτία. Ο Θ. Πάγκαλος όμως, που ανέτρεψε στα μέσα του 1925 την κυβέρνηση Μιχαλακόπουλου, δέχτηκε την εξαίρεση από την ανταλλαγή, των μουσουλμάνων Τσάμηδων της Θεσπρωτίας, οι οποίοι παρέμεινα τελικά στην περιοχή και το πρόβλημα να μας ταλανίζει ακόμη και σήμερα.

ΟΙ ΤΣΑΜΗΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ

Είναι δεδομένο από τις ιστορικές μαρτυρίες των κατοίκων της Θεσπρωτίας και από τα παραπάνω, ότι οι Τσάμηδες ποτέ δεν αισθάνθηκαν Έλληνες. Με την απόβαση των Ιταλών στην Αλβανία (Απρίλιος 1939) και την προσφορά του αλβανικού στέμματος στον βασιλιά της Ιταλίας Βίκτωρα Εμμανουήλ, άρχισαν να δραπετεύουν στην Αλβανία νέοι στρατεύσιμοι μουσουλμάνοι από τη Θεσπρωτία. Από τον Μάιο του 1940, η φυγή πήρε ομαδικό χαρακτήρα. Οι φυγάδες, αποτέλεσαν, όπως αποδείχτηκε αργότερα, τους οδηγούς των ιταλικών τμημάτων κατά τη διάβασή τους από την Πίνδο και τον Καλαμά. Μάλιστα οι Θεσπρωτοί αυτοί φυγάδες, αποτελούσαν ξεχωριστή στρατιωτική Μονάδα (υπό τους επίσης φυγάδες Αζίζ Τσάμην και Μωχαρέφ Ντέμη), η οποία ενισχυόταν από 1.000 άτακτους Τουρκαλβανούς. Κατά την Κατοχή τάχθηκαν ανεπιφύλακτα όλοι στο πλευρό του Ιταλικού Στρατού Κατοχής, με την ελπίδα, ότι θα αποσπάσουν την συγκατάθεση της Ιταλικής Κυβερνήσεως για ενσωμάτωση της Θεσπρωτίας στο Αλβανικό Κράτος. Ένα χαρακτηριστικό ιστορικό γεγονός είναι ότι κατά την Ιταλική επίθεση της 28ης Οκτωβρίου, όταν ο Ελληνικός Στρατός υποχώρησε στο Νότιο Τομέα, οι Τσάμηδες που συμμετείχαν με τέσσερα Τάγματα στον Ιταλικό στρατό, αποτέλεσαν την εμπροσθοφυλακή του, πολεμώντας κατά του Ελληνικού Στρατού. Με γιορτές και πανηγύρια ύψωσαν στο Μαργαρίτι την Αλβανική σημαία. Με την αντεπίθεση όμως του Ελληνικού Στρατού και την υποχώρηση των Ιταλών, οι ένοπλοι Τσάμηδες της περιοχής, πυροβολώντας από τα νώτα τα προελαύνοντα Ελληνικά τμήματα, προξένησαν πολλά θύματα εις αυτά. Η Ιταλική, αρχικά, και η Γερμανική Κατοχή συνοδεύτηκαν από βία. Στα τρία χρόνια της Κατοχής οι Τσάμηδες βοηθούσαν με ένοπλα τμήματα τα Ιταλικά κι

αργότερα τα Γερμανικά στρατεύματα στις επιχειρήσεις εναντίον των Ελλήνων ανταρτών. Προέβησαν κατά το χρονικό αυτό διάστημα σε ανομολόγητα εγκλήματα κατά του χριστιανικού στοιχείου της περιοχής. Οι αναρίθμητοι φόνοι, οι βιασμοί των γυναικών, οι πυρπολήσεις των σπιτιών, η κλοπή ολοκλήρων ποιμνίων και άλλων κινητών πραγμάτων, οι λεηλασίες, οι καταστροφές, καταδόσεις και οι μαζικές εκτελέσεις ήταν συνηθισμένες πράξεις. Ο πολιτικός και στρατιωτικός νους των Τσάμηδων αυτή την περίοδο, είναι ο Dr. Nuri Dino (Νουρί Ντίνο), κτηνίατρος στο επάγγελμα, που κινείται ανάμεσα στα Τίρανα, τα Γιάννενα και την Παραμυθιά, μαζί του ο αδελφός του Μαζάρ Ντίνο και ο ανεψιός των Ρετζέπ Ντίνο. Αρχικά συνεργάστηκε με τις Ιταλικές αρχές κατοχής, σύντομα όμως άρχισε επαφές με το Ιε, το Γραφείο Πληροφοριών της Γερμανικής μεραρχίας. Όλη η περίοδος από το 1941 μέχρι το καλοκαίρι του 1944 ήταν για τη Θεσπρωτία όντως ένα «ξήλωμα» του Ρωμαϊκού. Διευθύνων νους για την συστηματοποίηση του έργου της εξολοθρεύσεως του ελληνικού στοιχείου ήταν η διαβόητη τρομοκρατική οργάνωση K-S-I-L-I-A δηλαδή το «Αλβανικό Σύστημα Πολιτικής Διοικήσεως» που συγκροτήθηκε προς τούτο τον Ιούλιο του 1942. Μετά την εκτέλεση του Αναπληρωτή Νομάρχη Γεώργιου Βασιλάκου τον Φεβρουάριο του 1942 στην Ηγουμενίτσα η Ελληνική (κατοχική) διοίκηση στο νομό παρέλυσε, ενώ μετά την καταστροφή των χωριών του Φαναρίου και τις εκτελέσεις των προκρίτων στην Παραμυθιά (Σεπτέμβριος 1943) έπαψε να υφίσταται και τυπικά. Στη θέση της λειτουργούσε με βάση συμφωνία της ηγεσίας των Τσάμηδων με τους νέους «εταίρους», τη γερμανική κατοχική δύναμη, μια άτυπη μεν, αλλά ουσιαστική αλβανική διοίκηση με πολιτικά, αστυνομικά και στρατιωτικά όργανα (Τσαμουριά, Γκότοβος).

Τηλεγράφημα αρχηγού Τσάμηδων στον Γερμανό στρατηγό.

Στις 29-9-1943, ύστερα από την απόφαση της Τσάμικης ηγεσίας, της Μιντζιλισί Ινταρέ, αποφασίζεται ο “αποκεφαλισμός” της Ελληνικής ηγεσίας της περιοχής. Επιλεκτικά, συλλαμβάνονται πενήντα δύο αξιόλογοι στην κοινωνία Έλληνες και δεμένοι οδηγούνται ενάμισι χιλιόμετρο έξω από την Παραμυθιά, στον Αη Γιώργη, με συνοδεία πενήντα Τσάμηδων και δεκαπέντε Γερμανών. Ο επικεφαλής Γερμανός αξιωματικός γλυτώνει τρεις και εκτελούνται οι υπόλοιποι σαράντα εννιά. Παπάς, γιατρός, Γυμνασιάρχης, Σχολάρχης, Δήμαρχος, καθηγητές, δάσκαλοι, επιχειρηματίες, αγρότες, έλεσαν τραγουδώντας το “Γέρο Δήμο” και το “Έχετε γειά”. Την ίδια μέρα της εκτέλεσης μπαίνει στην Παραμυθιά ο νέος Δεσπότης Δωρόθεος, παρόλο που ο Πρόεδρος του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού, Ελβετός Μπίκελ, τον προέτρεπε να μη πάει. Κανένας Χριστιανός δεν παραβρέθηκε στην υποδοχή. Παντού τρόμος θανάτου. Ο Δεσπότης, τριαντάχρονος τότε, μόνο με το Διάκο του, πηγαίνει κατ’ ευθείαν στον Γερμανό φρούραρχο, τον πείθει και αφήνει ελεύθερους τους πεντακόσιους Χριστιανούς, κρατούμενους Παραμυθιώτες και την επομένη, με συνοδεία δύο Γερμανών στρατιωτών, παίρνει και πέντε Έλληνες χριστιανούς, πηγαίνει στον τόπο της θυσίας και ενταφιάζει τους σαράντα εννιά άταφους μάρτυρες. Αυτό είναι το γεγονός που συγκλόνησε και στιγμάτισε την συνείδηση των Ελλήνων κατοίκων και έθεσε οριστικά τους Τσάμηδες εκτός της Ελληνικής κοινωνίας της Θεσπρωτίας. Η βία δεν εκδηλώνεται ούτε για να ικανοποιηθεί το μίσος, ούτε για να συσσωρευτούν περιουσιακά στοιχεία. Εκδηλώνεται για να αφανιστεί ή να απομακρυνθεί ο χριστιανικός πληθυσμός της περιοχής, ώστε να διευκολυνθεί η απόσπασή της από την Ελλάδα. Άλλωστε η φράση που έχει μείνει στις μνήμες των κατοίκων της Θεσπρωτίας εκείνης της περιόδου, ως νομιμοποιητική βάση για την τσάμικη βία εκ μέρους των δραστών, είναι η φράση “χάλασε το Ρωμαίικο».

Γερμανός Αξιωματικός επιθεωρεί ένοπλα τμήματα Τσάμηδων

Αξίζει να αναφερθεί , ως ένα ακόμη χαρακτηριστικό-απόδειξη, της ανθελληνικής στάσης των Τσάμηδων και η περίφημη μάχη της Μενίνας (17/18-8-1944) , κατά την αποχώρηση των Γερμανών από την περιοχή, όπου μαζί με τα Γερμανικά τμήματα, συμμετείχαν και ένοπλα τμήματα των Τσάμηδων. Μαζί με τους 92 νεκρούς και 109 αιχμαλώτους Γερμανούς, υπήρχαν και 86 νεκροί και 7 αιχμάλωτοι Τσάμηδες, έναντι 6 ανδρών του ΕΔΕΣ και του Άγγλου Ταγματάρχου Δαβίδ Ουάλλας. Για τον ρόλο αυτό των Τσάμηδων, η συμμαχική αποστολή διέταξε τον Ναπολέοντα Ζέρβα, αρχηγό του ΕΔΕΣ, να διαλύσει τα Σώματα αυτά, με αντικειμενικό σκοπό να διευκολυνθούν οι επιχειρήσεις εναντίον των Γερμανών, κατά την αποχώρησή τους προς την Αλβανία.

Αυτά το γεγονόςτα, το μίσος και την απέχθεια του τοπικού πληθυσμού εκμεταλλεύτηκαν και οι τοπικοί ηγέτες του ΕΔΕΣ, καταγόμενοι από την ευρύτερη περιοχή, οι οποίοι έδρασαν με υπερβάλλοντα ενθουσιασμό και με πρωτοβουλίες που αγνοούσε η ηγεσία του ΕΔΕΣ, πλην όμως δεν το απέτρεψε. Παρόλο που ο ΕΔΕΣ ήταν μια αποκεντρωμένη οργάνωση, όπου, αντίθετα με το ΕΑΜ, η κεντρική διοίκηση δύσκολα έλεγχε τους τοπικούς οπλαρχηγούς, φαίνεται ότι η ηγεσία του δεν είχε την παραμικρή (και πραγματική) διάθεση να τους συγκρατήσει. Η υποχώρηση των Ιταλών και των Γερμανών και η επιστροφή των Ελλήνων κατοίκων, έθεσε σε κίνηση μια δυναμική αντεκδικήσεων που κατέληξε στην εκδίωξη των Τσάμηδων το 1944, από τις ανταρτικές ομάδες του ΕΔΕΣ, που κυριαρχούσαν στην περιοχή, ίσως και με μη προβλεπόμενο και νόμιμο τρόπο θα λέγαμε. Έτσι, τον Σεπτέμβριο

του 1944, οι Τσάμηδες αντιληφθέντες ότι θα λογοδοτούσαν στην Ελληνική Δικαιοσύνη, για την εν γένει εγκληματική και αντεθνική δράση τους, αντιλαμβανόμενοι και αισθανόμενοι την απειλή των ομάδων του ΕΔΕΣ, που κατήγοντο από την περιοχή και γνώριζαν από πρώτο χέρι τις εγκληματικές και προδοτικές δραστηριότητες των Τσάμηδων, με θύματα ακόμη και στο στενό συγγενικό τους περιβάλλον και κάποιες πράξεις αντεκδίκησης στα πρώτα στάδια, τελικά, αποφάσισαν (όλοι οι Τσάμηδες) να αναχωρήσουν για την Αλβανία οικειοθελώς, μαζί με τους υποχωρούντες Γερμανούς που έχασαν τον πόλεμο. Η κοινωνική-τοπική-ιστορική-πολιτική συγκυρία τον Σεπτέμβριο του 1944, επέτρεψε την «τελική λύση» του τσαμικού ζητήματος στην περιοχή της Θεσπρωτίας. Με την αναχώρηση και εκδίωξη των Τσάμηδων από την περιοχή της Θεσπρωτίας, οι περιουσίες των διαμοιράστηκαν δια κλήρου στους Έλληνες κατοίκους.

Σύμφωνα με διάφορα στοιχεία ο αριθμός των αποχωρησάντων ανήρχετο περί τους 16.000-18.000 , ενώ η απογραφή του 1940, έτσι όπως την γνωρίζουμε από την υπηρεσιακή έκθεση του Μοιράρχου Ευστράτιου Ζάκκα το 1948, τους υπολογίζει στις 16.661. Μεγάλος αριθμός μάλιστα Τσάμηδων μεταφέρθηκε στην Αλβανία με Γερμανικά μεταφορικά μέσα, σύμφωνα με αναφορά Αμερικανού αξιωματικού. Στην Αλβανία, το καθεστώς του Εμβέρ Χότζα τους εγκατέστησε στην πεδιάδα της Μουζακιάς και τους διατήρησε ως Έλληνες υπηκόους, με την ελπίδα τυχόν επιστροφής τους στην Ελλάδα ή επανάκτησης των περιουσιακών τους στοιχείων, τα οποία είχαν δεσμευθεί στο μεταξύ από το ελληνικό κράτος. Συγκεκριμένα, με την υπ' αρ. 344/23-4-1945 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου Δωσίλογων Ιωαννίνων και περί τις 1.700 σχετικές καταδικαστικές αποφάσεις ερήμην που επακολούθησαν, οι Τσάμηδες καταδικάστηκαν ως εγκληματίες πολέμου, ενώ οι περιουσίες τους δημεύτηκαν (Β.Δ. 2185/1952 και Ν.27891/1954), με βάση τη Συνθήκη της Λοζάνης και εκποιήθηκαν ή διανεμήθηκαν σε κατοίκους της περιοχής, όσους έπεσαν θύματα της θηριωδίας τους. Παράλληλα, με την υπ' αρ. Α.Π. 50862/1947 απόφαση του Υπουργείου Στρατιωτικών οι Τσάμηδες στερήθηκαν της ελληνικής ιθαγένειας. Οι ελάχιστες δεκάδες Τσάμηδες που παρέμειναν στην Ελλάδα (όσοι θεωρούσαν εαυτούς αθώους), παρέμειναν ανενόχλητοι, εκχριστιανίστηκαν και αφομοιώθηκαν από το ελληνικό στοιχείο, διάγοντας έκτοτε φιλήσυχο και νομοταγή βίο.

ΟΙ ΤΣΑΜΗΔΕΣ ΣΗΜΕΡΑ

Όμως σήμερα οι Τσάμηδες, εκτός από κόμμα έχουν ιδρύσει στην Αλβανία τον "Σύνδεσμο της Τσαμουριάς", μια 100μελή άτυπη βουλή. Συχνά κάνουν πορείες στα Τίρανα και επηρεάζουν τις εκάστοτε Αλβανικές κυβερνήσεις, που υιοθετούν τις αλυτρωτικές των αντιλήψεις και των λοιπών εθνικιστών, όπως η Μαυροκόκκινη Συμμαχία. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στις 30 Ιουνίου 1994 η Αλβανική βουλή καθιέρωσε ομόφωνα την 27 Ιουνίου ως ημέρα "γενοκτονίας" των Τσάμηδων. Το θέμα των Τσάμηδων δεν έχει τελειώσει και συνεχίζεται σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με τις πρόσφατες εξελίξεις.

Πρόσφατα, Φεβρουάριος 2016, οργανώσεις Τσάμηδων προσέφυγαν στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης, που εξετάζει κυρίως εγκλήματα πολέμου, όπου κατατέθηκε ο φάκελος για τις διεκδικήσεις των Τσάμηδων στην Ελλάδα, ο οποίος έγινε δεκτός από τον Εισαγγελέα. Έτσι ένα θέμα, που έμενε ουσιαστικά κλειστό επί εβδομήντα και πλέον χρόνια, φαίνεται ότι ανοίγει με επίσημο τρόπο. Οι Τσάμηδες ζητούν πέρα από τις οικονομικές αποζημιώσεις, εδάφη της Ηπείρου, όπως της Ηγουμενίτσας, της Πάργας κι άλλων περιοχών. Στην παράδοση του φακέλου παραβρέθηκαν εκπρόσωποι πολλών εθνικιστικών συλλόγων από την Αλβανία αλλά και από περιοχές όπου ζουν αλβανόφωνοι πληθυσμοί.

Ο Αλυτρωτικός χάρτης των Αλβανών εθνικιστών

Το (ψευδο)-ζήτημα των Τσάμηδων και της Τσαμουριάς, με την διεκδίκηση όχι μόνο της Θεσπρωτίας και των περιουσιών των στην περιοχή αυτή, αλλά και της περιοχής μέχρι του Αράχθου ποταμού παραμένει ακόμη, ως το κορυφαίο θέμα αλυτρωτισμού των Αλβανών ίσως και πιο οξυμένο το δηλητήριο, που δηλητηριάζει συνεχώς τις διμερείς σχέσεις των δύο κρατών. Το θέμα όμως έχει κλείσει. Οι Τσάμηδες ήταν αποδεδειγμένα ανθέλληνες, συνεργάστηκαν με τον κατακτητή, προέβησαν σε λεηλασίες και κακοποιήσεις κατοίκων της Θεσπρωτίας, σε δολοφονίες και τελικά αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν οικειοθελώς από την Ελλάδα, φοβούμενοι την άφιξη και τις διαθέσεις του ΕΔΕΣ. Έτσι, νομίμως και σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, το Δικαστήριο Δωσίλογων των Ιωαννίνων, με αμετάκλητες αποφάσεις του, τους καταδίκασε ως προδότες και δήμευσε την περιουσία των. Για τα εγκλήματα των Τσάμηδων αναλυτικά και λεπτομερώς μας πληροφορεί η εκτενέστατη Έκθεση 269 σελίδων του Ιανουαρίου του 1948 του διοικητή του Κέντρου Αλλοδαπών Ηπείρου, μοίραρχου Ευστράτιου Ζάκκα, όπου ενώ αναφέρει απίστευτες λεπτομέρειες (π.χ. πόσες κυψέλες μελισσών είχαν κλαπεί), μόνο στο θέμα των βιασμών, κατά τον Ζάκκα η αναφορά του είναι πολύ κατώτερη της πραγματικότητας, καθόσον οι γυναίκες της Θεσπρωτίας δεν ανέφεραν τον βιασμό των, λόγω ντροπής και κοινωνικής κατακραυγής.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΑΛΒΑΝΙΑΣ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πάντως θα πρέπει να παραδεχθούμε, ότι μετά από μεγάλη περίοδο πολύ κακών σχέσεων με την Αλβανία τα τελευταία χρόνια, με ασυνήθιστη και περίεργη επιθετικότητα του πρωθυπουργού Έντι Ράμα, αποτέλεσμα της εμπλοκής και επιρροής της Τουρκίας στην Αλβανία, φαίνεται και ελπίζουμε ότι τα πράγματα αλλάζουν. Να αναφέρουμε μόνο ένα παράδειγμα: Πριν τις πρόσφατες εκλογές στην Αλβανία, είχαμε μία άκρως προκλητική ενέργεια από πλευράς της γειτονικής χώρας. Πέτρες από τους Φιλιάτες (και άλλες περιοχές γειτονικών χωρών), τοποθετήθηκαν στην ανακαινισμένη κεντρική πλατεία των Τιράνων, σε μια ενέργεια καθαρά αλυτρωτικού χαρακτήρα. Συμβολίζουν οι πέτρες αυτές, «σκλαβωμένες» αλβανικές περιοχές. Σήμερα όμως οι συνομιλίες των δύο χωρών, με επικεφαλής τους δύο Υπουργούς Εξωτερικών, φαίνεται (καθόσον προς το παρόν είναι μυστικές) να οδηγούν σε μια νέα καλύτερη εποχή στις σχέσεις των δύο χωρών. Οι διμερείς συνομιλίες

των δύο χωρών οδεύουν σε μια συνολική και κοινά αποδεκτή λύση των διαφορών που υπήρχαν και ότι όλα τα θέματα που μας απασχολούσαν τείνουν να επιλυθούν. Τόσο οι δηλώσεις των δύο ΥΠΕΞ, όσο και το κλίμα που αρχίζει να διαφαίνεται μας κάνουν επιφυλακτικά αισιόδοξους. Ήδη η Αλβανική κυβέρνηση σταμάτησε να προκαλεί με κατεδαφίσεις σπιτιών Ελλήνων ομογενών στην Χιμάρα και επιλύεται το χρόνιο αίτημα της Ελλάδος, για περισυλλογή και ταφή των διάσπαρτων «άταφων» νεκρών μας από το έπος του 1940, ως απόδοση των οφειλόμενων τιμών του Ελληνικού Έθνους στους ήρωες του πολέμου, που μέχρι τώρα δεν είχε γίνει. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία οι Έλληνες πεσόντες αξιωματικοί και στρατιώτες ανέρχονται στους 13.936 από τους οποίους οι 7.976, έπεσαν στην Βόρειο Ήπειρο και ελάχιστοι είναι σήμερα ενταφιασμένοι , σε μόνο δύο οργανωμένα Ελληνικά Στρατιωτικά Κοιμητήρια, στους Βουλιάρατες και την Κλεισσούρα. Ακόμη δόθηκε στον Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιο, αυτή την μεγάλη, σεπτή και «Αγια» μορφή της Χριστιανοσύνης, η Αλβανική υπηκοότητα. Ο δε Έλληνας ΥΠΕΞ σε πρόσφατη συνέντευξή του, ήταν αρκετά αισιόδοξος και ότι μια συμφωνία με την Αλβανία αναμένεται μέχρι τον ερχόμενο Απρίλιο. Μάλιστα στην συνέντευξή του ο Αλβανός πρωθυπουργός αναφέρθηκε και σε άλλα σημαντικά θέματα. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά το «ζήτημα των Τσάμηδων» και των εδαφικών διεκδικήσεων ο Αλβανός πρωθυπουργός ξεκαθάρισε ότι *«για εμάς εδώ στην Αλβανία υφίσταται μόνο ως θέμα στοιχειωδών δικαιωμάτων των Αλβανών συμπατριωτών μας, που κάποτε ζούσαν στη χώρα και τίποτε ευρύτερο. Εδαφικό ζήτημα μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας δεν μπορεί να σταθεί»!!* Δηλαδή από τις δηλώσεις του Αλβανού πρωθυπουργού αντιλαμβανόμαστε ότι πολλά αλλάζουν προς το καλύτερο στις σχέσεις μας. Φαίνεται ότι οι δύο πλευρές έχουν συμφωνήσει σε όλα τα θέματα που αφορούν τις σχέσεις των, και ότι για την τελική επίλυση του Τσάμικου θέματος, θα πρέπει η Ελλάδα να καταβάλλει χρηματικές αποζημιώσεις στις οικογένειες των Τσάμηδων, για τις κατασχεμένες περιουσίες των, που εγκατέλειψαν την Ελλάδα, τον Σεπτέμβριο του 1944. Εκτιμούμε, εκείνων που δεν έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα πολέμου και σύμφωνα και μέσα στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου. Οι εξελίξεις αυτές είναι ευπρόσδεκτες και για τους δύο λαούς και για την Ελληνική μειονότητα της Αλβανίας, η οποία να αποτελέσει την γέφυρα φιλίας και συνεργασίας, των δύο λαών, που έχουν βιώσει έχθρα και μίσος δεκαετιών.

*** Ο Ιωάννης Αθ. Μπαλτζώης είναι Αντγος (ε.α.), πρώην ΑΚΑΜ Τελ Αβίβ, πρώην Αξκος επιχειρήσεων της ECMM στον πόλεμο της Βοσνίας, Απόφοιτος Tactical Intelligence School (U.S. Army), Μεταπτυχιακό (M.Sc.) στην Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Δικαίου του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος του ΔΣ του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών.**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- Μαλκίδης Θ., ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, Αθήνα, 2007
- Γκότοβος Αθαν., ΤΣΑΜΟΥΡΙΑ, Αθήνα 2017
- Αντωνόπουλος Η., ΑΛΒΑΝΙΑ & ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ (1912-1994), Αθήνα 1995
- Πέτιφερ Τ, Βίκερς Μ., Αλβανία: Από την αναρχία σε μια βαλκανική ταυτότητα, Αθήνα 1997
- Κόντης, Β., Ελληνισμός της Βορείου Ηπείρου και Ελληνοαλβανικές σχέσεις, Αθήνα, 1995.
- Ευσταθιάδης, Κ., Μελέται διεθνούς δικαίου 1929-1959, Κλεισούνη, Αθήνα 1959
- ΓΕΣ, Χάρτης εθνογραφικός της Βορείου Ηπείρου τω 1913, Αθήνα 1919.
- Καλλιβρετάκης, Λ., Ο Ελληνισμός της Αλβανίας, Αθήνα 1995
- Ντάγιος, Σ., ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ, 50 Χρόνια αμοιβαίας δυσπιστίας, Θεσσαλονίκη 2015.
- Διάλεξη Ι. Μάζη στο Αμφιθέατρο του ΥΠΕΞ, την 10-11-15.
- Χριστόπουλος, Δ., Τσιτσελίκης, Κ., Legal aspects of religious and linguistic otherness in Greece. Treatment of minorities and homogeneities in Greece: Relics and challenges
- ΑΧΑΡΙΣΤΕΣ ΓΕΝΕΕΣ ΟΙ ΤΣΑΜΗΔΕΣ Επιμέλεια Στίβενς Σμιθ (S. J. SMITH)